

VU Research Portal

Taal telt ook mee

Achbab, Samir

published in

Laboratorium Amsterdam
2017

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Achbab, S. (2017). Taal telt ook mee. In S. Majoor, M. Morel, A. Straathof, F. Suurenbroek, & W. Van Winden (Eds.), *Laboratorium Amsterdam : werken, leren, reflecteren* (pp. 152-161). Uitgeverij Thoth.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

13

SAMIR ACHBAB

TAAL. TELT OOK MEE

Door op lokaal schaalniveau onderzoek te doen en interventies uit te voeren kan er meer samenhang worden gecreëerd tussen verschillende grootstedelijke problemen. Ook biedt het lokale schaalniveau de mogelijkheid om context-specifieke oplossingen te realiseren. Bij een probleem als laaggeletterdheid is er niet één beste oplossing, maar wordt maatwerk vereist en afstemming tussen verschillende betrokken partijen. Laaggeletterdheid hangt immers niet alleen samen met taal en iemands persoonlijke capaciteit om mee te doen aan de samenleving, maar ook aan problemen als armoede en integratie. Nu het stadsdeel niet meer verantwoordelijk is voor het taal-aanbod in een wijk moet er gezocht worden naar een aanpak waarbij de samenwerking met uitvoerende organisaties in de wijk essentieel is, met name de formele en informele taalaanbieders. Bij de zoektocht naar deze nieuwe aanpak is het belangrijk laaggeletterdheid integraal te benaderen en te koppelen aan andere domeinen.

Tot mijn zestiende ben ik naar school gegaan, daarna ben ik gaan werken. Na verschillende baantjes kreeg ik werk bij een parkeergelegenheid. Een plek waar ik dagrapporten en formulieren moest invullen. Ik was blij met mijn baan, maar ging er ook elke dag angstig naartoe, omdat ik wist dat ik weer zou moeten schrijven. Mijn collega merkte op dat er in mijn rapporten steeds woorden ontbraken of verkeerd geschreven waren. Hij vroeg of ik een schrijfprobleem had en vertelde dat daar cursussen voor zijn. Ik schrok me rot dat hij het ontdekt had en durfde pas drie maanden later naar mijn teamleider te stappen. Veel te bang dat ik ontslagen zou worden. Achteraf was dat nergens voor nodig, want mijn teamleider reageerde

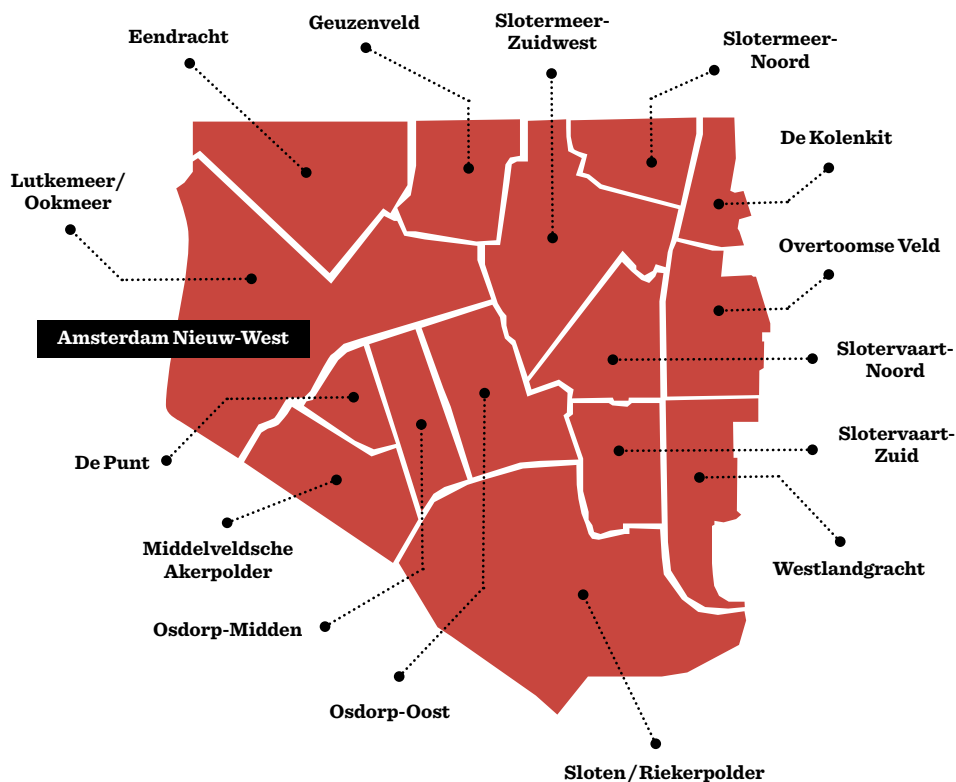
heel positief en stuurde me naar het ROC. In het begin vond ik het ontzettend eng om weer naar school te gaan. Het heeft me dan ook bijna een jaar gekost om mijn zelfvertrouwen terug te winnen. Vanaf dat moment kreeg ik er plezier in om nieuwe dingen te leren. Ik voelde me vrijer in mijn doen en laten en mijn leven kreeg een andere wending.¹

Dicky

Dicky was laaggeletterd. In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen tussen de 16 en 65 jaar hiermee te maken.² Net als Dicky in het verleden hebben zij niet genoeg basisvaardigheden om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij, om te participeren op de arbeidsmarkt en deel te nemen aan de digitale kennissamenleving. Formulieren invullen, handleidingen lezen, e-mails schrijven: de alledaagse bezigheden zijn al ingewikkeld genoeg. En het aantal laaggeletterden blijft toenemen: afgelopen jaren zijn er tweehonderdduizend bijgekomen door onder andere de vergrijzing en de komst van immigranten.

Volgens landelijk onderzoek ligt het gemiddelde percentage laaggeletterdheid in Amsterdam rond de zestien.³ Uit onderzoek naar de regionale spreiding van laaggeletterdheid blijkt dat dit percentage in een aantal stadsdelen aanzienlijk hoger is: 21 in Nieuw-West, 29 in Noord en 32 in Zuidoost.⁴ Hoewel de urgentie van de problematiek op buurtniveau groot is, is juist de regie vanuit het stadsdeel bijna geheel verdwenen door veranderingen in het sociale domein.⁵ Daarbij zijn gemeenten niet meer verplicht om taalcursussen in te kopen bij het Regionaal Opleidingscentrum (ROC) en vindt er meer marktwerking plaats. Bovendien heeft het stadsdeel door de vele vrijwilligersorganisaties die actief zijn in een wijk er geen zicht meer op welke organisaties taalcursussen aanbieden. Om dezelfde reden kan het stadsdeel moeilijk beoordelen of er voldoende samenwerking en kennisdeling tussen taalaanbieders plaatsvindt en of deze organisaties voldoende de doelgroep bedienen. Verder wordt met de inzet op burgerkracht en zelfredzaamheid veel gevraagd van de doelgroep zelf, terwijl die misschien juist meer regie nodig heeft. Deze nieuwe verhoudingen nopen tot een innovatie in de aanpak van laaggeletterdheid. In die aanpak kunnen maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen een rol spelen.

In 2013 en 2014 hebben de Stichting Lezen & Schrijven en de gemeente Amsterdam samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met de HvA om via onderzoek in de fieldlabs een bijdrage te leveren aan de kennisontwikkeling rondom het vraagstuk laaggeletterdheid. Er hebben in de afgelopen jaren meerdere inspanningen plaatsgevonden. Er is een snellere methode ontwikkeld om leesvaardigheid te meten als indicatie van laaggeletterdheid, er hebben in de fieldlabs grootschalige veldonderzoeken met studenten plaatsgevonden, er is een taalcoachingsprogramma voor laaggeletterde

ouders ontwikkeld en er is een netwerkanalyse van de taalaanbieders uitgevoerd. Dit hoofdstuk is een weergave van die inspanningen. Maar eerst zal worden ingegaan op het verschijnsel laaggeletterdheid en het beleid ertegen.

Laaggeletterdheid De term ‘laaggeletterdheid’ lijkt alleen te verwijzen naar taalvaardigheden, maar is eigenlijk breder. In 2012 heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de definitie van laaggeletterdheid vastgesteld als: ‘Geletterdheid omvat luisteren, spreken, lezen, schrijven, gecijferdheid en in dat kader het gebruiken van alledaagse technologie om te communiceren en om te gaan met informatie.’⁶ Het gaat bij geletterdheid ook om vaardigheden die niet alleen met het gebruik van geschreven taal te maken hebben, maar die wel van direct praktisch belang zijn in het kader van informatieverwerking.^{7,8}

Het streven naar een effectievere aanpak van laaggeletterdheid in Nederland was de aanleiding voor het kabinet om het begrip laaggeletterdheid te verbreden. Het accent had tot dan toe vooral op lezen en schrijven gelegen, terwijl de eisen om maatschappelijk volwaardig te kunnen functioneren steeds hoger en diverser zijn geworden.⁹

Laaggeletterdheid vormt niet alleen een obstakel bij het vinden of behouden van een baan. Het is voor laaggeletterden ook moeilijk om mee te komen in de digitale kennissamenleving. De toenemende digitalisering van overheidsdiensten zal dat probleem alleen maar vergroten.¹⁰ Daarbij is laaggeletterdheid nog steeds een sociaal taboe, met schaamte en sociaal isolement tot gevolg, en is er een trend waarneembaar van toenemende verschillen in taalbeheersing tussen bevolkingsgroepen, zoals lager en hoger opgeleiden. Laag- en hoogopgeleiden komen steeds meer in gescheiden werelden te leven. Dit is zorgelijk, omdat het de sociale ongelijkheid kan vergroten.¹¹

Voor de samenleving als geheel is laaggeletterdheid bovendien een grote financiële last. De jaarlijkse kosten van laaggeletterdheid in Nederland bedragen ongeveer 560 miljoen euro, met name veroorzaakt door een verminderde productiviteit en verminderde belastinginkomsten.¹²

Bescheiden doelen Hoewel laaggeletterdheid tegenwoordig wel nadrukkelijk op de politieke agenda staat, is de ambitie om laaggeletterdheid tegen te gaan volgens de Algemene Rekenkamer bescheiden te noemen. Als doel voor de periode 2016–2018 is gesteld om op een totaal van 1,9 miljoen mensen boven de zestien jaar die moeite hebben met taal, van 45.000 mensen de taalbeheersing te verbeteren.¹³ De ambitie is dus slechts gericht op 4,6 procent van de doelgroep.¹⁴ De Algemene Rekenkamer concludeerde na onderzoek ook dat de huidige aanpak van laaggeletterdheid weinig effectief is. Er bestaat een kloof tussen de omvang van het probleem en de gekozen aanpak. De doelen zijn bescheiden, met de diversiteit van de doelgroep wordt onvoldoende rekening gehouden en er is sprake van wachtlijsten. Het is onduidelijk wat het beleid bijdraagt aan de afname van het aantal laaggeletterden en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap noch de Tweede Kamer heeft een volledig beeld van de kenmerken van cursisten.¹⁵

De regie valt weg Het beleid wordt uitgevoerd door gemeenten. Zij krijgen op grond van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) budget om cursussen voor taal en rekenen in te kopen. Er worden formele en non-formele cursussen gegeven aan laaggeletterden. Het formele onderwijs betreft cursussen die worden aangeboden op een ROC of door private taalaanbieders die opleiden tot een diploma. Het non-formele taalaanbod betreft cursussen buiten de school en wordt verzorgd door vrijwilligers.¹⁶

Wat betreft de bestrijding van laaggeletterdheid is het stadsdeel altijd verantwoordelijk geweest voor het non-formele taalaanbod. Maar terwijl het percentage laaggeletterdheid in Amsterdam Nieuw-West en Zuidoost aanzienlijk is, is er juist vanuit de betreffende stadsdeelorganisaties weinig zicht op het taalaanbod. Door de overheveling van taken van decentraal niveau (stadsdeel) naar centraal niveau (gemeente) is de regie over de

non-formele aanbieders vanuit het stadsdeel verdwenen. Daarnaast is er veel onvrede over de veranderlijkheid en grilligheid van het sociale domein. Professionals wijzen op de voortdurende reorganisaties op centraal niveau en bij de stadsdelen, de wetswijzigingen, de veranderende procedures en beleidskaders en het voortdurend wisselende taalaanbod. Een van de non-formele taalaanbieders vertelde: 'Dat is voor mij in mijn werk heel erg belemmerend. Ik denk soms: ik ga het ook niet meer uitzoeken, het verandert zo snel. Je moet er een dagtaak van maken om die sociale kaart bij te houden. We hebben in principe een sociale kaart, maar toen ik 'm laatst bekeek bleek dat 3/4 niet meer bestaat.'¹⁷

Door concurrentieoverwegingen, de vele veranderingen in het sociale domein en het daarmee gepaard gaande gebrekkige overzicht over het taalaanbod in de wijken is de samenwerking tussen taalaanbieders gering, wat de aanpak van laaggeletterdheid minder effectief maakt. Zo vertelde een non-formele taalaanbieder: 'Er is geen overzicht. Ideale samenwerking zou zijn als ik weet waar ik iemand naartoe moet sturen. Die efficiënt geholpen gaat worden. Dan moet je weten van elkaar wat je doet. Dan moet je contactpersonen hebben binnen die organisatie en een warme overdracht. Dat zou de ideale samenwerking zijn. Dan hebben we het over taal [...] Er is geen helder taalaanbod.'¹⁸

Er wordt bovendien te weinig rekening gehouden met de verscheidenheid aan taalbehoeften. Groepen als mannen of volwassenen met Nederlands als eerste taal (NT1) worden bijvoorbeeld minder goed bereikt. Daarnaast is volgens de professionals in de wijken, zoals taaldocenten en welzijnsmedewerkers, de doelgroep laaggeletterden vanwege de gebrekkige zelfredzaamheid niet gebaat bij een veranderlijk en grillig veld, maar meer bij stabiliteit en structuur.¹⁹

Het bereiken van de doelgroep De verbreding door het kabinet van het begrip laaggeletterdheid betekent ook een breder scala aan manieren om laaggeletterdheid te meten. Het meten van laaggeletterdheid speelt een rol in grootschalige peilingonderzoeken, maar ook in de dagelijkse beroepspraktijk waarin professionals willen nagaan of de informatie die zij aan hun cliënten geven voor hen begrijpelijk is. In Nederland wordt momenteel onder andere de Taalmeter gebruikt als screeningsinstrument voor een snelle en efficiënte diagnose van het taalniveau. De Taalmeter is een online instrument en bestaat uit vijf leesopdrachten met in totaal 24 verschillende vragen. Deelnemers hebben maximaal twaalf minuten om de vragen te beantwoorden.

In de medische wereld legt men zich echter steeds meer toe op de ontwikkeling van zeer korte toetsen om laaggeletterdheid te screenen.^{20, 21} Om aan te sluiten op deze trend hebben onderzoekers van de HvA de Taalverkenner Paspoort ontwikkeld, een screeningsinstrument dat in drie minuten kan worden afgenomen.²² De Taalverkenner Paspoort kan,

in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Taalmeter, als hardcopy vragenlijst worden ingezet. (Student)onderzoekers kunnen dit instrument in een grootschalig peilingonderzoek gebruiken, waardoor op buurtniveau een beeld kan worden gegeven van het leesvaardigheidsniveau.

Door de snelheid van het instrument kan het ook dienst doen in diverse maatschappelijke situaties, bijvoorbeeld als naar werk wordt gezocht of bij zorgbehoefte. Ook via zorginstellingen, arbeidsbemiddeling, scholen en werkgevers kunnen dan mensen gevonden worden die onvoldoende leesvaardig zijn.

Dat het percentage laaggeletterden onder de beroepsbevolking in sommige Amsterdamse buurten hoger ligt dan het stedelijk gemiddelde van 16 procent, is ook geconstateerd door middel van de Taalverkenners Paspoort. Van de beroepsbevolking in Amsterdam Nieuw-West is 30,7 procent onvoldoende leesvaardig en in Amsterdam-Zuidoost 32 procent. In Nieuw-West zijn met name de buurten Slotermeer-Noordoost, Geuzenveld en Slotermeer-Zuidwest zorgwekkend, met percentages rond de veertig. In Bijlmer-Centrum in Zuidoost is het aandeel laaggeletterdheid 36,3 procent, ten opzichte van 28,5 procent in Bijlmer-Oost.^{23, 24}

Onderzoek naar Laaggeletterdheid Studenten bestuurskunde hebben in 2014 en 2015 veldonderzoeken uitgevoerd waarbij de vindplaatsen van laaggeletterden in Nieuw-West en Zuidoost in kaart zijn gebracht. Meer dan tweehonderd eerstejaars studenten van bestuurskunde en zes projectcoaches zijn betrokken geweest bij dit onderzoek. Met behulp van de Taalverkenners Paspoort hebben zij in de stadsdelen mensen benaderd. Zo is een beeld ontstaan van de mate van leesvaardigheid in diverse gebieden binnen de stadsdelen. In Nieuw-West hebben 2335 mensen de Taalverkenners volledig ingevuld. In Zuidoost waren dat 1104 mensen.

Amsterdam Nieuw-West en Zuidoost Dat veel mensen in Nieuw-West en Zuidoost laaggeletterd zijn, kan deels verklaard worden door de lagere sociaaleconomische status van deze buurten. Laaggeletterdheid hangt nauw samen met opleidingsniveau en arbeidsmarktparticipatie.²⁵ Slotermeer-Noordoost en -Zuidwest kennen bijvoorbeeld een hoge mate van werkloosheid en een hoog percentage mensen die bijstand ontvangen (10 procent tegen 6,4 procent stedelijk gemiddelde). Het aantal mensen in de schuldhulpverlening in Nieuw-West is aanzienlijk en een groot deel van de jongeren groeit op in een minimahuishouden, met name in Slotermeer-Noordoost. Ook zijn er in Nieuw-West relatief veel kinderen met laagopgeleide

ouders (37 procent), met name in Slotermeer-Zuidwest (43 procent). Professionals constateren dat veel kinderen uit migrantengezinnen, ook al zijn ze van de tweede of derde generatie, een taalachterstand hebben.²⁶

Ook in Bijlmer-Centrum en Bijlmer-Oost is een hoge mate van werkloosheid waarneembaar. Het aandeel geregistreerde werklozen ligt met 18 procent ver boven het Amsterdamse gemiddelde van 12 procent. In Bijlmer-Centrum heeft 33 procent van de huishoudens een laag inkomen en een gezinshoofd met een lage opleiding, ten opzichte van een gemiddelde van 15 procent in Amsterdam. In Bijlmer-Oost is dat 27 procent.²⁷

Het is aannemelijk dat de grote concentratie van deze kenmerken een rol speelt in de omvangrijke laaggeletterdheid in deze buurten. Uit de veldonderzoeken blijkt dat de mensen die onvoldoende leesvaardig zijn een laag opleidingsniveau hebben, vaak geen Nederlands spreken in hun sociale omgeving en meestal geen baan hebben. Binnen de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost is vooral onder de eerste generatie allochtonen het leesvaardigheidsniveau onvoldoende. Dit sluit aan op de uitkomsten van het groot-schalige onderzoek van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) naar kernvaardigheden van volwassenen, waaruit bleek dat laaggeletterdheid binnen deze groep groot is.²⁸

Uit de veldonderzoeken is in ieder geval duidelijk geworden dat er ook bij mannen en ouderen nog een hoop te winnen valt en dat deze groepen meer aandacht behoeven. Mannen blijken in beide stadsdelen vaker onvoldoende leesvaardig te zijn dan vrouwen. Hoewel de verschillen betrekkelijk laag zijn, nemen ze toe met de leeftijd. Leeftijd is een belangrijke risicofactor; over het algemeen geldt 'hoe ouder, hoe lager het niveau'.²⁹ Het gaat om zowel oudere mannen mét een baan als oudere werkloze mannen. Dit zijn moeilijk te bereiken groepen, omdat het taboe en de schaamte nog groot zijn. Hierdoor is de kans aanzienlijk dat zij in een isolement raken. Aan gezien Nederland vergrijst en deze trend de komende decennia alleen maar zal toenemen, zal de laaggeletterdheid onder ouderen ook toenemen. Door de inzet van taalambassadeurs kunnen het taboe en de schaamte die nog rond laaggeletterdheid hangen verminderd worden.

Als we specifiek kijken naar de relatie tussen arbeidsmarktstatus en geslacht, dan valt op dat meer mannen dan vrouwen mét een baan onvoldoende leesvaardigheden hebben, 27 versus 23 procent in Nieuw-West en 33 versus 21 procent in Zuidoost. Wellicht wordt de betere positie van vrouwen veroorzaakt doordat de gemeente Amsterdam zich het afgelopen decennium flink heeft ingezet voor de (taal)ontwikkeling en het *empoweren* van vrouwen, denk aan initiatieven als het Amsterdams Buurvrouwen Contact (ABC) en vrouwenemancipatiecentra als Nisa for Nisa, Vrouw en Vaart en de Hippe Heks.

Het Amsterdamse taalbeleid is gericht op doelgroepen als uitkeringsgerechtigden en werkzoekenden, arbeidsmigranten uit Europa, oudkomers die niet meer inburgeringsplichtig zijn, nieuwkomers en vluchtelingen,

« Zelf ben ik ooit taalcoach geweest en ik weet hoe moeilijk het is om de taal te leren. Het belangrijkste inzicht dat ik heb opgedaan door dit project is dat het samenspel tussen het informele en formele taalaanbod in stadsdeelniveau is verwaterd in Nieuw-West. Als gevolg van de reorganisatie van de gemeente is de regie op taal en inburgering verder af komen te staan van het stadsdeel. De verantwoordelijkheid voor taal en inburgering is centraal belegd en geen bevoegdheid meer van het stadsdeel. Dat is jammer, want taalaanbieders vragen wel om meer aansturing van ons. Het is heel belangrijk dat er voldoende formeel en informeel taalaanbod blijft bestaan en goede aansluiting vindt bij de doelgroep. Als stadsdeelorganisatie moeten wij ons daar wel voor blijven inzetten, ondanks dat we zelf geen middelen hebben. Ik zou graag zien dat taalachterstand en laaggeletterdheid meer nadruk krijgt in de gebiedsplannen. Hiermee kan Nieuw-West de urgentie benadrukken bij het college van B&W en de gemeenteraad. Problemen als armoede, werkloosheid en criminaliteit hangen er immers nauw mee samen.

Het belang van taal bij het aanpakken van sociale problemen is mede door dit onderzoek opnieuw op de agenda gezet en heeft ertoe geleid dat de RVE Participatie samen met de andere stadsdelen, waar mogelijk, gecombineerde trajecten aanbieden (taal en participatie). Als je mensen wilt activeren moet ook hun taalniveau worden meegenomen. Hier in het stadsdeel gaan we samen met Startpunt en met medewerkers van het Sociaal Loket kijken hoe we de oude taalwijzerfunctie van het stadsdeel weer op de rit kunnen krijgen. Maar de RVE (resultaatverantwoordelijke eenheid) moet hier wel middelen voor gaan vrijmaken.

Het fieldlab is een goede omgeving om met verschillende partijen naar maatschappelijke

Als je mensen wilt activeren moet ook hun taalniveau worden meegenomen

Yvonne Cornelisse

*Opdrachtgever Sociaal Domein
stadsdeelorganisatie Nieuw-West*

opgaven te kijken. In Nieuw-West lopen verschillende fieldlabprojecten. Wat ik nog meer had willen zien, en verwacht, was dat we echt van elkaar zouden leren. Dat er ruimte en tijd zou zijn voor wederzijdse beïnvloeding gedurende het onderzoek. Maar in werkelijkheid vond er toch weinig interactie plaats tussen onderzoekers, studenten en ambtenaren of professionals. Ik ben benieuwd hoe we in de toekomst meer kortetermijnerendement kunnen behalen met het fieldlab: dat het echt effect heeft op het eigen dagelijkse handelen van de ambtenaar.

alsmede Nederlandssprekenden die moeite hebben met de Nederlandse taal.³⁰ Er is echter geen specifieke focus op ouderen en mannen. Een groter alternatief taalaanbod (zowel formeel als non-formeel) en vindstrategieën gericht op onvoldoende leesvaardige mannen met een baan kunnen leiden tot een effectievere aanpak van laaggeletterdheid. Ook werkgevers moeten de noodzaak inzien van bijscholing van laaggeletterd personeel, al is het alleen al op basis van economische gronden.

Onder ouders met meerdere kinderen is het percentage onvoldoende leesvaardigheid ook hoog, namelijk 29 in Nieuw-West en 38,1 in Zuidoost. Dit percentage is nog hoger bij allochtone ouders van de eerste generatie, namelijk 52 in Nieuw-West en 48,5 in Zuidoost. Kinderen met ouders die laagopgeleid zijn, hebben een groter risico op leerachterstanden.³¹ In dergelijke gezinnen nemen de kinderen taken waarvoor taalvaardigheid nodig is over van hun ouders, maar tegelijkertijd scoren die kinderen zelf op taalbeheersing minder goed dan gemiddeld.

Doordat een groot aantal kinderen opgroeit in gezinnen waar ouders niet goed kunnen lezen en schrijven, is de kans groot dat de problematiek in stand blijft. Dit onderstreept het belang van taaltrajecten gericht op laaggeletterde ouders. Ouders spelen een grote rol in de ontwikkeling van hun kinderen en het voorkomen van achterstanden, waardoor het gezin een plek is waar preventie van laaggeletterdheid gestalte kan krijgen. Uit onderzoek blijkt dat 'Family Literacy'-programma's die gelijktijdig werken aan de (taal)ontwikkeling van ouders en kind effectieve interventies zijn.³² Taal voor Thuis van Stichting Lezen & Schrijven en Taal met Ouders van de HvA zijn voorbeelden van trajecten die zich richten op de betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van kinderen.

Nieuwe verhoudingen vragen een nieuwe aanpak De veldonderzoeken in de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost laten zien dat het met grote onderzoeksgroepen en een eenvoudig te hanteren meetinstrument mogelijk is om laaggeletterden te bereiken en specifieke risicogroepen in de wijken te identificeren. Mensen die buiten beeld vallen, zoals mannen en ouderen, worden beter bereikt. De relaties tussen taalvaardigheden enerzijds en de onderwijs- en arbeidsmarktkansen, sociale inclusie en armoede anderzijds komen aan het licht. Verder sluiten de onderzoeken goed aan op het nieuwe actieprogramma *Tel mee met Taal*,³³ dat taal als een middel ziet om in verschillende levensdomeinen uit de voeten te kunnen. Mensen met taalproblemen dienen net als alle anderen de kans te krijgen zich te redden op hun werk, in hun gezin en in hun contact met zorgverleners. Laaggeletterdheid kan bij uitstek effectief worden aangepakt waar de grootste taalachterstanden gesignaleerd worden.

De kansen voor verdere innovatie liggen op het gebied van activering en educatie. Studenten in de fieldlabs kunnen een bijdrage leveren aan de scholing van laaggeletterde ouders in een thuis-leeromgeving (gezin).

Uit een effectmeting van de pilot Taal met Ouders blijkt dat het taaltraject kan leiden tot meer sociale inclusie. Er zijn significante verschillen waargenomen wat betreft taalvaardigheden, digitale vaardigheden en assertiviteit.³⁴ De wijziging van de WEB in 2015 biedt ruimte voor vernieuwing van het educatieaanbod, passend bij de diversiteit van de doelgroep.³⁵ Kennisinstellingen zoals de HvA kunnen een rol spelen in de stad. Door studenten bijvoorbeeld in te zetten in programma's die gelijktijdig aan de (taal)ontwikkeling van ouders en kind werken (Family Literacy), kan verdere laaggeletterdheid voorkomen worden. Tegelijkertijd levert dit voor de studenten maatschappelijke meerwaarde op, omdat het ze de gelegenheid biedt meer leermomenten te hebben en kennis te maken met de diversiteit van de doelgroepen in de fieldlabs.

De nieuwe uitdagingen in het educatieveld vragen om een degelijke samenwerking tussen overheid, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen om laaggeletterden beter te bereiken. In Fieldlab Nieuw-West werd juist in deze samenwerking de innovatie gezocht. Laaggeletterdheid is een samenlevingsvraagstuk waardoor de individuele schoolse benadering niet voldoende is. Een deel van de oplossingen zit in het netwerk in de lokale praktijk waarin organisaties een eigen rol kunnen hebben. Hierdoor wordt de aanpak van laaggeletterdheid ook een governance vraagstuk. Een kennisinstelling, zoals een hogeschool, kan ook een rol spelen in die lokale aanpak. De basisopdracht voor alle hogescholen is kwalitatief bacheloronderwijs te bieden met een oriëntatie op de beroepspraktijk én daarnaast worteling in de regio of een specifieke maatschappelijke sector. Hogescholen hebben dus ook een maatschappelijke functie en hun kwaliteit zit in het aanbod van enorme studentenaantallen die een rol kunnen spelen in de aanpak van maatschappelijke vraagstukken en het bieden van een diversiteit aan expertises.